

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Białymstoku

LBI.410.009.04.2016
P/16/099

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Białymstoku
ul. Akademicka 4, 15-267 Białystok
T +48 85 874 81 00, F +48 85 874 81 33
lbi@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/16/099 – Bezpieczeństwo i higiena nauczania w szkołach publicznych
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Białymstoku
Kontroler	Mariusz Lenkiewicz – starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LBI/4/2016 z 8 kwietnia 2016 r. (dowód: akta kontroli str. 1)
Jednostka kontrolowana	Gimnazjum im. ks. Wacława Rabczyńskiego w Wasilkowie, ul. Mickiewicza 2, 16-010 Wasilków (dalej: „Gimnazjum”)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Barbara Borkowska – Dyrektor Gimnazjum (dowód: akta kontroli str. 2)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Uzasadnienie oceny ogólnej

W okresie objętym kontrolą¹ w Gimnazjum nie zapewniono uczniom w pełni bezpiecznych i higienicznych warunków nauczania².

Pracę uczniów zorganizowano w sposób nie uwzględniający części zasad higieny procesu nauczania. W planach lekcji większości zbadanych oddziałów nie zapewniono równomiernego rozłożenia zajęć w poszczególnych dniach tygodnia, a zajęcia wymagające pracy statycznej i zwiększonej koncentracji lokowane były po piątej godzinie lekcyjnej lub grupowane w tzw. „bloki”. Zapewniono jednak uczniom stałe godziny rozpoczęcia zajęć szkolnych.

Warunki pobytu uczniów w Gimnazjum nie były w pełni bezpieczne i higieniczne. Nie zadbano o odpowiedni stan boiska szkolnego i o właściwą wielkość mebli w salach szkolnych. Skuteczną ochronę przed dostępem uczniów do niepożądanych treści w Internecie podczas korzystania z komputerów szkolnych zapewniono dopiero w trakcie niniejszej kontroli. Uczniom zorganizowano bibliotekę i zespół rekreacyjno-sportowy. Nie utworzono zaś świetlicy (mimo potrzeby zorganizowania opieki między zakończeniem zajęć a godziną odwożenia uczniów do domu) oraz miejsc, w których uczniowie mogliby pozostawiać część podręczników i przyborów. Mogło to mieć wpływ na przekroczenie zalecanego ciężaru plecaków (10% masy ciała) u 17% uczniów.

Wszyscy pracownicy Gimnazjum przeszli szkolenie z udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej, a uczniom zapewniono możliwość korzystania z gabinetu profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedmedycznej, utworzonego w Szkole Podstawowej w Wasilkowie. Dopiero w trakcie kontroli dwa pokoje nauczycielskie wyposażono w niezbędne apteczki pierwszej pomocy oraz powołano zespół powypadkowy w składzie zgodnym z wymogami rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach³.

¹ Od 1 września 2015 r. do 11 maja 2016 r.

² Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie.

³ Dz. U. z 2003 r. Nr 6, poz. 69 ze zm. Rozporządzenie zwane dalej „rozporządzeniem w sprawie bezpieczeństwa i higieny”.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Organizacja pracy uczniów

Opis stanu faktycznego

1.1. Wg stanu na 30 września 2015 r., w Gimnazjum utworzonych było 15 oddziałów⁴, w których uczyło się 352 uczniów⁵. Liczba uczniów w poszczególnych klasach wynosiła od 19 do 27⁶. (dowód: akta kontroli str. 13)

1.2. Analiza rozkładów zajęć dydaktyczno-wychowawczych 12 (z 15) oddziałów Gimnazjum wykazała, że organizacja pracy uczniów w roku szkolnym 2015/2016 jedynie częściowo została ustalona z uwzględnieniem zasad ochrony zdrowia i higieny pracy umysłowej uczniów. Stwierdzono, że we wszystkich oddziałach zapewniono stałe⁷ godziny rozpoczęcia zajęć szkolnych, a w pięciu z nich również równomierne obciążenie zajęciami w poszczególnych dniach tygodnia⁸. Ponadto w dwóch oddziałach przedmioty wymagające pracy statycznej i długotrwałej koncentracji (matematyka, chemia, fizyka) ulokowane zostały na początku lub w środku zajęć, a w czterech oddziałach przedmioty te nie występowały bezpośrednio jeden po drugim (w tzw. „blokach”). (dowód: akta kontroli str. 14-26)

Długość sześciu z ośmiu przerw wynosiła od 10 do 15 min., co pozwalało uczniom m.in. na regenerację sił fizycznych i psychicznych oraz spożycie posiłku (m. in. w stołówce szkolnej). Po siódmej i ósmej⁹ godzinie lekcyjnej zaplanowane zostały przerwy 5-minutowe (nie występowały one po zajęciach w-f). Dyrektor Gimnazjum wyjaśniła, że zaplanowanie w rozkładzie zajęć dydaktyczno-wychowawczych 5-minutowych przerw wiązało się z organizacją na terenie Gminy Wasilków dowozu uczniów do/z Gimnazjum i godzinami kursowania autobusu szkolnego. (dowód: akta kontroli str. 14-20, 82-84)

Ustalone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w zakresie organizacji pracy uczniów stwierdzono nieprawidłowość, polegającą na ustaleniu uczniom 12 oddziałów Gimnazjum (wszystkich poddanych analizie) rozkładów zajęć lekcyjnych nieuwzględniających części zasad higieny pracy umysłowej:

- w siedmiu oddziałach różnica w liczbie godzin lekcyjnych w poszczególnych dniach wynosiła od dwóch do trzech,
- w 10 oddziałach zajęcia, w których dominowała praca statyczna i długotrwała koncentracja, odbywały się – przynajmniej raz w tygodniu – po piątej godzinie lekcyjnej¹⁰, a w ośmiu oddziałach nie zastosowano naprzemiennego rozmieszczania zajęć o różnym stopniu trudności i charakterze (zajęcia z matematyki, chemii i fizyki łączone były „w bloki”). (dowód: akta kontroli str. 14-26)

Stanowiło to naruszenie § 12 ust. 3 załącznika nr 3 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół¹¹ w związku z § 4 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny.

Dyrektor Szkoły wyjaśniła, że: *największym ograniczeniem dla optymalnego rozkładu lekcji jest niedobór sal lekcyjnych, aby swobodnie w jednym czasie umieścić kilka klas np. na lekcji fizyki (25 godzin tygodniowo) lub matematyki (65 godzin na 2 sale), lub chemii. Do 6 – 7 godziny lekcyjnej są zajęte w Gimnazjum wszystkie sale. Plan lekcji jest kompromisem między potrzebami uczniów (tj. dojazdy do szkoły, religia katolicka, prawosławna, etyka lub w ogóle rezygnacja, także połączenia grup międzyklasowych na języki obce, występowanie niektórych przedmiotów przez jedne półroczce lub różna ilość godzin między I i II półroczem), a możliwościami nauczycieli. Ograniczeniem w układaniu planu są nauczyciele, którzy pracują w niepełnych wymiarach godzin w naszej szkole i pracują także w innych szkołach. Mogą być*

⁴ Po pięć oddziałów (A – E) w klasie I, II i III Gimnazjum.

⁵ W tym 45 uczniów (13%) spoza obwodu Gimnazjum.

⁶ W klasach I od 19 do 25, w klasach II od 19 do 27, w klasach III od 19 do 25.

⁷ Z różnicą wynoszącą maksymalnie jedną godzinę lekcyjną.

⁸ Za równomierne obciążenie zajęciami uznano sytuację, w której różnica w ilości zajęć w poszczególne dni tygodnia była nie większa niż jedna godzina lekcyjna oraz nie wystąpił przypadek planowania jednego dnia wyłącznie przedmiotów nie wymagających zwiększonej koncentracji, a kumulowania tych zajęć w innym dniu.

⁹ Rozkłady zajęć dydaktyczno-wychowawczych zakładały maksymalnie naukę do dziewiątej godziny lekcyjnej.

¹⁰ W jednym oddziale miało to miejsce trzy razy w tygodniu, a w dwóch – dwa razy w tygodniu.

¹¹ Dz. U. Nr 61, poz. 624 ze zm. Rozporządzenie zwane dalej „rozporządzeniem w sprawie ramowych statutów”.

w Gimnazjum tylko w określone dni lub nawet stawiają ograniczenia godzinowe. Sytuacja dotyczy: dwóch katechetek, katechety prawosławnego, księdza, nauczycielki j. hiszpańskiego, nauczyciela edukacji dla bezpieczeństwa, nauczycielki j. niemieckiego. Dyrektor Gimnazjum dodała, że: plan lekcji tworzony jest przede wszystkim, by zapewnić uczniom higieniczne warunki nauki, spełniając wymagania PPIS. Zapewniam, że układając kolejny plan lekcji, dołożę starań, by uwzględnić poprawę wskazanych nieprawidłowości.

(dowód: akta kontroli str. 82-84)

Ocena cząstkowa

W Gimnazjum w niedostateczny sposób uwzględniono zasady higieny procesu nauczania. Nierównomiernie obciążono uczniów zajęciami w poszczególnych dniach tygodnia, ulokowano przedmioty wymagające zwiększonej koncentracji po piątej godzinie lekcyjnej oraz nie zastosowano naprzemiennego rozmieszczania zajęć o różnym stopniu trudności i charakterze.

2. Zapewnienie bezpiecznych i higienicznych warunków pobytu uczniów w szkole

Opis stanu faktycznego

2.1. W Gimnazjum, stosownie do wymogów art. 67 ust. 1 pkt 2 i 5 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty¹², zapewniono uczniom możliwość korzystania z biblioteki szkolnej (dostępnej od poniedziałku do piątku w godzinach od 8⁰⁰ do 17⁰⁰) oraz zespołu urządzeń rekreacyjno-sportowych (hali sportowej, sali gimnastycznej, siłowni oraz boiska szkolnego). Nie zapewniono natomiast możliwości korzystania ze świetlicy szkolnej, co szerzej opisano w dalszej części wystąpienia pokontrolnego, w sekcji *Ustalone nieprawidłowości*.

Zasady korzystania z urządzeń rekreacyjno-sportowych oraz ich stan techniczny spełniały wymogi bezpieczeństwa, określone w § 31 ust. 4 i 6 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny. Bramki i kosze do gry były zamocowane na stałe, a przed wejściem (lub na terenie) do poszczególnych pomieszczeń, wykorzystywanych do zajęć rekreacyjno-sportowych, zamieszczono tablice informujące o zasadach bezpiecznego użytkowania (w tym o możliwości korzystania z tych urządzeń wyłącznie pod nadzorem osób dorosłych). Uczniowie na zajęciach wychowania fizycznego do dyspozycji mieli sprzęt sportowy¹³, będący w dobrym stanie technicznym.

(dowód: akta kontroli str. 10, 94-102, 105-107)

2.2. Teren szkoły, zgodnie z wymogami § 7 ust. 1-4 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny, był ogrodzony. Zapewniono na nim właściwe oświetlenie¹⁴, równą nawierzchnię dróg i przejść, występujące otwory kanalizacyjne i studzienki były zakryte odpowiednimi pokrywami, a szlaki komunikacyjne prowadzące poza teren Gimnazjum zabezpieczono barierkami, uniemożliwiającymi uczniom bezpośrednio wyjście z terenu Gimnazjum na jezdnię. Schody wewnątrz budynku Gimnazjum, stosownie do wymogu § 16 ust. 1 rozporządzenia, zostały wyposażone w balustrady z poręczami zabezpieczonymi przed ewentualnym zsuwaniem się, a przestrzenie pomiędzy biegami schodów nie były otwarte. Ponadto pomieszczenia, do których jest wzbroniony dostęp osobom nieuprawnionym były odpowiednio oznakowane i zabezpieczone przed swobodnym dostępem. Zgodnie z § 5 ww. rozporządzenia drogi ewakuacyjne w Gimnazjum były oznakowane w sposób wyraźny i trwałe, a plany ewakuacji umieszczone zostały na każdym piętrze, w miejscach łatwo dostępnych.

W Gimnazjum nie zapewniono równej nawierzchni boiska szkolnego, co szerzej opisano w dalszej części wystąpienia pokontrolnego, w sekcji *Ustalone nieprawidłowości*.

(dowód: akta kontroli str. 30-31, 94-102)

2.3. Zgodnie z § 8 ust. 1 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny w pomieszczeniach sanitarno-higienicznych, zapewniono bieżącą (ciepłą i zimną) wodę oraz środki higieny osobistej. Urządzenia znajdujące się w tych pomieszczeniach były

¹² Dz. U. z 2015 r. poz. 2156, ze zm.

¹³ Różnego rodzaju piłki do gier zespołowych, kije i bramki do unihokeja, pacholki, tyczki oraz szarfy i znaczniki sportowe.

¹⁴ Poprzez właściwe oświetlenie rozumie się w przypadku światła dziennego – padające z lewej strony lub z przodu ucznia, w przypadku światła sztucznego – umieszczone na suficie w dwóch ciągach tworzących linie świetlne, padające z lewej strony ucznia i z przodu, tablica oświetlona dodatkowo.

czyste i w stanie pełnej sprawności technicznej. Kontrola przeprowadzona przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Białymstoku (dalej: „PPIS”)¹⁵ wykazała jednak, że odnowienia wymagały ściany i sufit oraz drzwi w pomieszczeniach sanitarnych dziewczynek i chłopców na I i II piętrze, o czym szerzej w dalszej części wystąpienia pokontrolnego, w sekcji *Ustalone nieprawidłowości*.

(dowód: akta kontroli str. 70-77, 94-102)

2.4. Kontrola PPIS wykazała, że z poddanych badaniu 352 uczniów, 136 (38,6%) miało dostosowane stanowiska pracy do swojego wzrostu, a 194 (55,1%) korzystało z mebli edukacyjnych o jeden rozmiar większych, przy czym taki stan został uznany za prawidłowy, zgodnie z zasadą higieniczną: *lepiej siedzieć za wysoko niż za nisko*. Pozostałych 22 uczniów korzystało z mebli o dwa rozmiary za wysokich, o czym szerzej w dalszej części wystąpienia pokontrolnego, w sekcji *Ustalone nieprawidłowości*.

(dowód: akta kontroli str. 70-77)

2.5. Powierzchnia dwóch z 17 sal lekcyjnych zapewniała w pełni bezpieczne i higieniczne warunki nauki (na jednego ucznia przypadało 2,6 i 3,1 m²). W pozostałych 15 (88%) salach powierzchnia na jednego ucznia wynosiła od 1,5 do 1,9 m², co opisano również w dalszej części wystąpienia pokontrolnego, w sekcji *Uwagi dotyczące badanej działalności*.

(dowód: akta kontroli str. 69)

2.6. W Gimnazjum, zgodnie z art. 67a ust. 1 ustawy o systemie oświaty oraz § 10 ust. 2 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny, zorganizowano stołówkę, w której spożywane były gorące posiłki (dowożone do placówki przez firmę cateringową). Podczas przeprowadzonej przez PPIS kontroli stanu sanitarnego kuchni (wykorzystywanej do wydawania posiłków) i jadalni nie stwierdzono nieprawidłowości.

(dowód: akta kontroli str. 11, 70-77, 94-102)

2.7. Kontrola PPIS w zakresie pozostałych pomieszczeń sanitarnych Gimnazjum wykazała brak spełniania szeregu wymogów w zakresie bezpieczeństwa i higieny, o czym szerzej w dalszej części wystąpienia pokontrolnego, w sekcji *Ustalone nieprawidłowości*.

(dowód: akta kontroli str. 70-77)

2.8. Uczniom Gimnazjum zapewniono możliwość pozostawienia odzieży wierzchniej w szatni zlokalizowanej w podpiwniczeniu budynku. Pomieszczenie szatni podzielone było na osiem boksów, przypisanych poszczególnym oddziałom Gimnazjum. W każdej z wydzielonych części zamontowane były wieszaki¹⁶ na odzież.

(dowód: akta kontroli str. 94-102)

2.9. W Gimnazjum nie zapewniono uczniom możliwości pozostawienia części podręczników i przyborów szkolnych, co szerzej omówione zostało w dalszej części wystąpienia pokontrolnego, w sekcji *Ustalone nieprawidłowości*.

(dowód: akta kontroli str. 94-102)

2.10. W Gimnazjum podejmowano działania na rzecz tzw. *lekkich tornistrów*, poprzez: rezygnację przez niektórych nauczycieli z wymogu zakupu przez uczniów podręczników, zbiorów zadań, atlasów, słowników¹⁷, organizację kompletów podręczników do użytku klasowego¹⁸ oraz zakup materiałów i przyborów szkolnych z funduszy rady rodziców oraz gromadzenie ich w Gimnazjum. Kontrola przeprowadzona przez PPIS wykazała, że pomimo tych działań, z 260 poddanych pomiarom uczniów, ciężar plecaków 41 z nich (15,8%) przekraczał 10% (ale nie więcej niż 15%), a dwóch (0,7%) przekraczał 15 % masy ich ciała. W przypadku 217 (83,4%) uczniów nie przekraczał natomiast 10% masy ciała.

(dowód: akta kontroli str. 60-66, 70-77, 82-84)

2.11. Uczniowie Gimnazjum mogli korzystać z 30 stanowisk komputerowych z dostępem do Internetu (24 w sali komputerowej, pięć w czytelnicy połączonej z biblioteką szkolną oraz

¹⁵ W dniach 21-22 kwietnia 2016 r. – na zlecenie Najwyższej Izby Kontroli.

¹⁶ Liczba wieszaków (590 sztuk) była w stanie zapewnić miejsce każdemu uczniowi (352).

¹⁷ Dotyczy to: informatyki, muzyki, plastyki, zajęć artystycznych, technicznych, religii (uczniowie nie noszą w ogóle podręczników).

¹⁸ Takie zestawy są organizowane przez nauczycieli w salach: polonistycznej, geograficznej, fizycznej, chemicznej i biologicznej.

jeden w szkolnym radiowęźle) oraz z udostępnionej uczniom na terenie Gimnazjum sieci Wi-Fi. Do 19 kwietnia 2016 r. nie podjęto jednak skutecznych działań w celu zapewnienia ochrony uczniów przed dostępem do treści, które mogły stanowić zagrożenie dla ich prawidłowego rozwoju, zaś oprogramowanie blokujące treści niedozwolone na wszystkich komputerach zainstalowano dopiero w trakcie niniejszej kontroli. Podjęto również decyzję o wyłączeniu sieci Wi-Fi do czasu jej odpowiedniego zabezpieczenia. Szerzej problem ten przedstawiono w dalszej części wystąpienia pokontrolnego, w sekcji *Ustalone nieprawidłowości*.

Zgodnie z § 82 ust. 1 lit. k statutu Gimnazjum, uczniowie mieli zakaz używania telefonów komórkowych i innych urządzeń elektronicznych podczas zajęć edukacyjnych.

(dowód: akta kontroli str. 10, 91-102)

2.12. Na terenie Gimnazjum nie zapewniono uczniom możliwości korzystania z gabinetu profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedmedycznej. Tym niemniej zgodnie z porozumieniem¹⁹ zawartym z Niepublicznym Pielęgniarskim Zakładem Opieki Zdrowotnej (który zatrudnia pielęgniarkę szkolną) taką możliwość zapewniono uczniom Gimnazjum w gabinecie znajdującym się w Szkole Podstawowej w Wasilkowie²⁰, otwartym cztery dni w tygodniu (poniedziałek, środa – piątek), od 9⁰⁰ do 14⁰⁰.

(dowód: akta kontroli str. 94-105)

Zgodnie z § 20 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny, pokój nauczycieli wychowania fizycznego, kuchnia oraz sekretariat uczniowski wyposażone zostały w apteczki pierwszej pomocy z instrukcjami jej udzielania, środkami opatrunkowymi (bandażami, plastrami, chustami) i innymi preparatami uśmierzającymi ból. Wyposażenie apteczek było jednak niepełne, a dla części środków (siedem sztuk), w które wyposażone były apteczki, minął termin przydatności. Dopiero w trakcie kontroli (15 kwietnia 2016 r.) w apteczki wyposażone zostały dwa pokoje nauczycielskie, znajdujące się w podpiwniczeniu oraz na I piętrze budynku Gimnazjum. Szerzej powyższe zagadnienie przedstawiono w dalszej części wystąpienia pokontrolnego, w sekcji *Ustalone nieprawidłowości*.

(dowód: akta kontroli str. 85-90)

Wszyscy pracownicy Gimnazjum (12 maja 2015 r.) odbyli szkolenie z zasad udzielania pierwszej pomocy, które zakończyło się egzaminem.

(dowód: akta kontroli str. 47-49)

2.13. W roku szkolnym 2015/2016²¹ miało miejsce 19 zdarzeń, które zespół powypadkowy²² zakwalifikował jako wypadki uczniów. Większość z nich miała miejsce na zajęciach wychowania fizycznego (95%) i dotyczyła przede wszystkim urazów kończyn (95%), w tym: zwichnięć i skręceń (63%). Każdorazowo, zgodnie z zasadami określonych w § 45-47 i § 50 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny, zdarzenia odnotowywano w rejestrze oraz w protokołach powypadkowych. Tym niemniej 13 z 19 protokołów sporządzono w terminie od 23 do 156 dni od zdarzenia. Z treścią protokołu powypadkowego zapoznawano rodziców poszkodowanego małoletniego, stosownie do wymogu § 45 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny. Każdorazowo podejmowane były środki zapobiegawcze, polegające na przeprowadzeniu z uczniami rozmów, w trakcie których zalecano im zachowanie środków ostrożności podczas gier sportowych. O wypadkach nie powiadamiano jednak rady rodziców, organu prowadzącego, pracownika służby bezpieczeństwa i higieny pracy oraz społecznego inspektora pracy, o czym szerzej w dalszej części wystąpienia pokontrolnego, w sekcji *Ustalone nieprawidłowości*.

(dowód: akta kontroli str. 32-43)

2.14. Stosownie do § 3 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny, przed rozpoczęciem roku szkolnego 2015/2016 (28 sierpnia 2015 r.) komisja – pod przewodnictwem społecznego inspektora pracy – przeprowadziła kontrolę zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków korzystania z obiektów Gimnazjum. Z kontroli sporządzono protokół, którego nie przekazano organowi prowadzącemu, co szerzej opisano w dalszej części wystąpienia pokontrolnego, w sekcji *Ustalone nieprawidłowości*. Ustalenia

¹⁹ Porozumienie zawarte 12 grudnia 2011 r.

²⁰ Szkoła Podstawowa w Wasilkowie znajduje się w odległości ok. 800 m od Gimnazjum.

²¹ Do 11 kwietnia 2016 r., tj. dnia rozpoczęcia czynności kontrolnych.

²² W skład zespołu wchodził nauczyciel fizyki oraz samodzielny referent (pracownik administracyjny Gimnazjum). W skład zespołu nie wchodził natomiast ani społeczny inspektor pracy, ani pracownik służby bezpieczeństwa i higieny pracy.

kontroli wskazywały m.in. na konieczność oznakowania szafek elektrycznych oraz wymianę stłuczonej szyby w hali sportowej. Zostały one wykonane przez konserwatora zatrudnionego w placówce lub podmioty zewnętrzne. (dowód: akta kontroli str. 27-29, 82-84)

2.15. W roku szkolnym 2015/2016 (do 11 kwietnia 2016 r.) w Gimnazjum nie przeprowadzano kontroli zewnętrznych związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa uczniom. Ostatnia kontrola przeprowadzona została przez PPIS 29 maja 2015 r. i nie wykazała nieprawidłowości w tym zakresie. (dowód: akta kontroli str. 50-54, 103)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W Gimnazjum nie zapewniono uczniom możliwości korzystania ze świetlicy szkolnej w czasie między zakończeniem zajęć lekcyjnych a godziną odbioru w ramach zorganizowanego dowożenia²³. Analiza rozkładów zajęć dydaktyczno-wychowawczych oraz harmonogramu dowozów wykazała, że od ośmiu do 36 uczniów (w zależności od dnia tygodnia) oczekiwało przez godzinę na odwóz do domu po zajęciach szkolnych. Niezorganizowanie zajęć świetlicowych w tym czasie stanowiło naruszenie art. 67 ust. 1 pkt 3 i ust. 6 ustawy o systemie oświaty oraz § 9 ust. 1 załącznika nr 3 do rozporządzenia w sprawie ramowych statutów. (dowód: akta kontroli str. 14-16, 44-46, 94-102)

Dyrektor Gimnazjum wyjaśniła, że: *uczniowie czekający po zajęciach szkolnych na odwóz oczekują w szkole na holu i mogą korzystać z czytelnicy i biblioteki szkolnej, która jest obok holu (nauczyciel jest do godz. 17⁰⁰). W godzinach popołudniowych uczniowie korzystają także z zajęć pozalekcyjnych odbywających się w szkole (koła zainteresowań, zajęcia wyrównawcze, zajęcia sportowe). Brak organizacji świetlicy wiązał się przede wszystkim z tym, że ani rodzice, ani uczniowie dojeżdżający nie zgłaszali nigdy potrzeby zorganizowania zajęć świetlicowych, za to wielokrotnie dopominali się wprowadzenia dodatkowego kursu autobusu szkolnego, co wyeliminowałoby problem ich oczekiwania na odwóz po lekcjach.*

(dowód: akta kontroli str. 82-84)

2. Podczas oględzin terenu Gimnazjum (13 kwietnia 2016 r.) asfaltowe boisko szkolne posiadało nierówną nawierzchnię, z licznymi pęknięciami i ubytkami asfaltu, co potwierdzone zostało również w czasie kontroli przeprowadzonej przez PPIS (21-22 kwietnia 2016 r.). Naruszono tym samym wymóg § 7 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny. (dowód: akta kontroli str. 70-77, 94-102)

Dyrektor Gimnazjum wyjaśniła, że: *wielokrotnie upominałam się w samorządzie lokalnym i u Burmistrza o przebudowę boiska asfaltowego oraz nową sztuczną nawierzchnię. Uczestniczyłam przez kilka miesięcy w spotkaniach zespołu zadaniowego ds. Strategii Rozwoju Gminy Wasilków na lata 2012 – 2020, gdzie udało się wynegocjować zapisanie w planie rozwoju przebudowę boiska na rok 2019. Istnieje też prawdopodobieństwo, że nastąpi to wcześniej (2016 – 2017), w związku z przebudową ul. Grodzieńskiej (boisko jest od strony tej ulicy), do czego zobowiązał się publicznie Burmistrz Wasilkowa. Dodała, iż: do czasu remontu nawierzchni wstrzymuję jakiegokolwiek zajęcia sportowe na boisku asfaltowym. W konsekwencji do zakończenia kontroli na boisku nie odbywały się zajęcia wychowania fizycznego.*

(dowód: akta kontroli str. 82-84)

3. Dla 22 (6%) uczniów nie zapewniono mebli dostosowanych do ich wzrostu. Korzystali oni z ławek i krzeseł o dwa rozmiary za wysokich, co było niezgodne z § 9 ust. 2 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny, stanowiącym, że sprzęty, z których korzystają uczniowie dostosowuje się do wymogów ergonomii. Dyrektor Gimnazjum wyjaśniła, że taki stan wynikał z zakupu jednakowych ławek i krzeseł dla wszystkich uczniów oraz, że w najbliższym czasie, w ustaleniu z organem prowadzącym, planuje zakup mniejszych ławeczek i krzeseł dostosowanych do wzrostu tych uczniów.

(dowód: akta kontroli str. 70-77, 82-84)

²³ Z dowozu korzystało 91 (26%) uczniów Gimnazjum.

4. W Gimnazjum stwierdzono²⁴ nieprawidłowy stan stolików i/lub krzeseł uczniowskich (w czterech salach), pęknięcia tynku i/lub brudne ściany oraz sufit (w trzech salach i czterech pomieszczeniach sanitarno-higienicznych), ubytki betonu (lub gresu) na schodach, miejscowe ubytki lastriko na korytarzach oraz skorodowane elementy bramki i piłkochwyty. Stosownie do § 2, § 7 ust. 2 pkt 2 i § 8 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny, dyrektor powinien zapewnić bezpieczne i higieniczne warunki pobytu w szkole i uczestnictwa w zajęciach, a na jej terenie zapewnić równą nawierzchnię dróg i przejść, zaś urządzenia sanitarno-higieniczne utrzymywać w czystości i pełnej sprawności technicznej. (dowód: akta kontroli str. 70-77)

Dyrektor Gimnazjum wyjaśniła, że: *sukcesywnie nieprawidłowości stwierdzone przez PPIS będą usuwane.* (dowód: akta kontroli str. 82-84)

5. W Gimnazjum nie zapewniono uczniom możliwości pozostawienia części podręczników i przyborów szkolnych, do czego zobowiązuje § 4a rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny. Mogło to mieć wpływ na przekroczenie zalecanego ciężaru plecaków (10% masy ciała) u 17% uczniów (podczas kontroli przeprowadzonej przez PPIS). (dowód: akta kontroli str. 94-102)

Jak wyjaśniła Dyrektor Gimnazjum, taki stan rzeczy wynikał z: *problemów lokalowych, tj. ogólnej ciasnoty budynku szkolnego, zwłaszcza wąskich korytarzy, małych sal lekcyjnych, co uniemożliwia zainstalowanie szafek dla każdego ucznia Gimnazjum.* Dodaje, że: *kilkakrotnie w poprzednich latach próbowano znaleźć sposób na umieszczenie osobistych szafek dla uczniów, wykonując pomiary, symulacje rozmieszczenia, ale niestety dla takiej ilości uczniów okazało się to niemożliwe.*

(dowód: akta kontroli str. 82-84, 94-102)

6. Na wszystkich (30) poddanych oględzinom stanowiskach komputerowych, z których korzystają uczniowie oraz na udostępnionej szkolnej sieci Wi-Fi nie zastosowano zabezpieczeń wymaganych art. 4a ustawy o systemie oświaty, które chroniłyby uczniów przed dostępem do niepożądanych treści, stanowiących zagrożenie dla ich prawidłowego rozwoju. (dowód: akta kontroli str. 91)

Dyrektor Gimnazjum wyjaśniła, iż: *nie mieliśmy wiedzy, że zainstalowane oprogramowanie antywirusowe dopuszcza przeglądanie stron internetowych o niepożądanym treści, ale poczynione zostaną starania aby zabezpieczyć komputery przed dostępem do takich treści.* (dowód: akta kontroli str. 82-84)

W trakcie kontroli na wszystkich komputerach został zainstalowany program blokujący dostęp do treści niepożądanych, zabezpieczający przed dostępem uczniów do niepożądanych treści. Sieć Wi-Fi została odłączona – jak wyjaśniła Dyrektor Gimnazjum – do czasu jej zabezpieczenia. (dowód: akta kontroli str. 82-84, 92-93)

7. Pokoje nauczycielskie znajdujące się w podpiwniczeniu oraz na I piętrze budynku nie były wyposażone w apteczki pierwszej pomocy, zaś wyposażenie dwóch z trzech apteczek było niepełne²⁵, a część środków (siedem z 77 sztuk) w apteczce w sekretariacie uczniowskim była przeterminowana²⁶, co stanowiło naruszenie § 20 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny. (dowód: akta kontroli str. 85-88)

Dyrektor Gimnazjum wyjaśniła, że: *przyczyną braku wyposażenia pokoi nauczycielskich w apteczki oraz posiadanie na stanie przeterminowanych środków opatrunkowych (7 sztuk) jest przeoczenie tego faktu przez pracownika za to odpowiedzialnego. Jednocześnie zobowiązała się do uzupełnienia pokoi nauczycielskich w niezbędne apteczki.* (dowód: akta kontroli str. 82-84)

²⁴ Ustalono na podstawie wyników kontroli PPIS, przeprowadzonej na zlecenie NIK.

²⁵ W apteczce znajdującej się w pokoju nauczycieli wychowania fizycznego brak było bandaży, koca termoizolacyjnego, rękawiczek lateksowych oraz maseczki do sztucznego oddychania, natomiast na wyposażeniu apteczki znajdującej się w kuchni brak było chust trójkątnych, opasek elastycznych, koca termoizolacyjnego oraz maseczki do sztucznego oddychania.

²⁶ Termin przydatności środków minął od października 2013 roku do lutego 2016 roku. Środki przeterminowane usunięto z apteczki w trakcie oględzin przeprowadzonych 11 kwietnia 2016 r.

W trakcie kontroli NIK pokoje nauczycielskie zostały wyposażone w apteczki pierwszej pomocy, które zawierały wszystkie niezbędne środki. (dowód: akta kontroli str. 89-90)

8. Zadania dotyczące udziału w pracach zespołu powypadkowego Dyrektor Gimnazjum przydzieliła nauczycielowi fizyki i samodzielnemu referentowi (pracownikowi admiracyjnemu Gimnazjum). Skład ten nie odpowiadał jednak wymogom § 43 ust. 4 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny, który wskazuje, że w skład takiego zespołu winni wchodzić społeczny inspektor pracy oraz pracownik służby bezpieczeństwa i higieny pracy. Protokoły powypadkowe w 13 (z 19 skontrolowanych) przypadkach sporządzane były od 23 do 156 dni od zdarzenia, tj. z przekroczeniem terminu określonego w § 9 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 lipca 2009 r. w sprawie ustalenia okoliczności i przyczyn wypadków przy pracy²⁷. Ponadto o zdarzeniach (wypadkach) nie informowano rady rodziców, pracownika służby bezpieczeństwa i higieny pracy, społecznego inspektora pracy oraz organu prowadzącego, co stanowiło naruszenie § 41 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny. (dowód: akta kontroli str. 32-43)

Dyrektor Gimnazjum wyjaśniła, że: *zarówno skład zespołu, terminy sporządzania protokołów jak i brak informowania odpowiednich organów i osób wynikał z przeoczenia tego tematu i braku określenia jasnych zasad w jednostce*. Jednocześnie zobowiązała się do uregulowania powyższej kwestii. (dowód: akta kontroli str. 82-84)

W trakcie trwania czynności kontrolnych, Dyrektor Gimnazjum powołała zespół powypadkowy, którego skład był zgodny z § 43 ust. 4 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny oraz określiła w zarządzeniu z 25 kwietnia 2016 r.²⁸ zasady informowania organów oraz sporządzania protokołów (maksymalny termin na sporządzenie protokołu ustalono na 14 dni od zdarzenia).

(dowód: akta kontroli str. 78-81)

9. W Gimnazjum nie przekazano organowi prowadzącemu kopii protokołu z kontroli obiektów należących do Gimnazjum pod kątem zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków korzystania, przeprowadzonej 28 sierpnia 2015 r., co naruszało § 3 ust. 2 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny.

(dowód: akta kontroli str. 85-88)

Dyrektor Gimnazjum wyjaśniła, że nie przekazano kopii protokołu z uwagi na przeoczenie tego wymogu. (dowód: akta kontroli str. 82-84)

Uwagi dotyczące badanej działalności

Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę, że:

1. W Gimnazjum nie było dokumentacji świadczącej o przeprowadzeniu w roku szkolnym 2015/2016 próbnej ewakuacji, o której mowa w § 17 ust. 2 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 czerwca 2010 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów²⁹. Zgodnie z oświadczeniem Dyrektora Gimnazjum taka ewakuacja miała miejsce 17 września 2015 r. (na czwartej godzinie lekcyjnej). Przebiegła sprawnie i odbyła się według zasad opisanych w wewnętrznej instrukcji ewakuacyjnej. Zdaniem NIK, przebieg próbnej ewakuacji powinien być udokumentowany. (dowód: akta kontroli str. 30-31)
2. W 15 (z 17) salach lekcyjnych w Gimnazjum powierzchnia przypadająca na jednego ucznia była mniejsza niż 2 m². Jak wyjaśniła Dyrektor Gimnazjum, taki stan rzeczy ma miejsce z uwagi na infrastrukturę lokalową budynku i brak możliwości powiększenia sal lekcyjnych. W ocenie NIK, przebywanie uczniów w salach lekcyjnych, których powierzchnia przypadająca na jednego ucznia wynosiła od 1,5 do 1,9 m², nie sprzyjało zapewnieniu higienicznych warunków nauki. (dowód: akta kontroli str. 69, 82-84)

²⁷ Dz. U. Nr 105, poz. 870. Do przepisów ww. rozporządzenia – w sprawach nieuregulowanych w rozdziale 4 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny – odsyła § 52 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny.

²⁸ Zarządzenie w sprawie powołania składu zespołu powypadkowego oraz ustalenia zasad informowania organów szkoły o zaistniałych wypadkach uczniów.

²⁹ Dz. U. Nr 109, poz. 719.

W Gimnazjum nie zagwarantowano w pełni bezpiecznych i higienicznych warunków przebywania uczniów. Nie zapewniono uczniom możliwości korzystania ze świetlicy szkolnej oraz należytego stanu boiska szkolnego. Dopiero w trakcie kontroli podjęto działania w celu wyposażenia pomieszczeń w apteczki pierwszej pomocy oraz zabezpieczenia komputerów przed dostępem do niepożądanych treści. Nie dopełniono też obowiązków związanych z prowadzeniem postępowań powypadkowych.

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli³⁰, wnosi o:

1. Zorganizowanie uczniom zajęć dydaktyczno-wychowawczych w sposób uwzględniający zasady higieny pracy umysłowej.
2. Zapewnienie uczniom możliwości korzystania ze świetlicy szkolnej oraz możliwości pozostawienia w szkole części podręczników.
3. Zapewnienie w pełni bezpiecznych i higienicznych warunków pobytu uczniów, w tym dostosowanie do zasad ergonomii ławek i krzeseł, z których korzystają uczniowie.
4. Niezwłoczne sporządzanie protokołów powypadkowych i informowanie o wypadkach uczniów wszystkie osoby określone w art. 41 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach: jeden kierownikowi jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK, kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Białymstoku.

Obowiązek poinformowania NIK o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK, proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Białystok, dnia 23 maja 2016 r.

Kontroler
Mariusz Lenkiewicz
starszy inspektor kontroli państwowej

DYREKTOR DELEGATURY
Najwyższej Izby Kontroli w Białymstoku
z up. WICEDYREKTOR
Robert Skwarko

.....
podpis

.....
podpis

³⁰ Dz. U. z 2015 r. poz. 1096. Ustawa zwana dalej „ustawą o NIK”.